కార్యసాధకుల మహాకావ్యం

(వాక్ చిత్రం)

ప్రపంచ భారం ముగ్గురిమీద పడింది. పనిచేసేవారు; ఏం చెయ్యాలో చెప్పేవారు; వీరు సరిగ్గా చెప్పారో లేదో, వీరుచెప్పింది వారు చేస్తున్నారో లేదో గమనిస్తూ, అసలు ఏం చెప్పాలో నిర్ణయించేవారు. మొదటివారుకష్టజీవులు; రెండో రకంవారు మేధావులు, మూడోరకంవారు పాలకులు. కీర్తి, పలుకుబడి, పేరుప్రతిష్ఠలు, అధికారం, డబ్బు, గౌరవము అన్నీ ఈ మూడోరకంవారికే దక్కుతున్నాయి. వీరుకాక నాలుగో రకంవారుకూడా వున్నారని ఈ మధ్యనే తెలుసుకున్నాను. ఈ మూడు రకాలవారి చర్యలని చూస్తూ, ముక్కుమీద వేలేసుకుని 'ఔరా!' అని లోపల అనుకుంటూ, కూర్చునేవారు. నేనీ రకంవాడిని. ఈ నాలుగో రకంవారి ప్రతినిధిగా వారి గుణగణాలను పొందుపరుస్తున్నాను. మేం అందరం చాలా మంచివాళ్ళం. ఎవరిజోలికి పోము — తుదకు మాజోలే మాకక్కర్లేదు. ఒక సంఘటన జరిగిపోయిన చాలా కాలం వరకూ, మాకు దానివిషయం తెలవదు. ఆ సంఘటన గురించి కొన్ని అభిప్రాయాలు ఏర్పరచుకొని, ఇతరులకి చెబుదామనుకున్నప్పుడు, వారందరూ ఆ సంఘటన మరచిపోయే వుంటారు. మాకింక చెప్పే అవసరంలేదు. ఇతరులతో సంభాషించేటప్పుడు, ఎన్నెన్నో చమత్కారమైన భావాలు, సమాధానాలు మా బుర్రలలో చటుక్కున మెరిసి మాయమైపోతూంటాయి. వాటిల్లో ఒక్కదాన్ని చెప్పడానికి చక్కటి మాటలు వెదుకుతూండగా, ఆ సంభాషణ సమయం గడిచిపోయి, అవతల వ్యక్తులు నిష్క్రమించడం మామూలుగా జరుగుతూవుంటుంది. ఒక జడ్జిగారు భార్యని పిలిచి 'ఆ మెట్ల మీద నుంచి వెళ్ళిందెవరు?' అని ప్రశ్నించారట. వారం గడిచింతర్వాత 'అది పిల్లి' అని ఆమె సమాధానం ఇచ్చిందట. మేం అట్లాంటివాళ్ళం.

మేం వూహలో జీవిస్తాం. ఆ సామ్రాజ్యంలో మేం పాలకులం — కాని పాలితులు లేరు. స్థిత ప్రజ్ఞలకింద జమకట్టి గీతాకారుడు మమ్మల్ని తెగ మెచ్చుకున్నాడు. మాకూ ఆకలి దప్పులూ, తృష్ణ, వాంఛ, అహం కావలిసినంత వున్నాయి. దప్పికై మంచినీరు త్రాగితే, దప్పిక తీరిపోయి ఆఅనుభవందూరమై పోయిందన్న భయంవల్ల మేం దప్పిక తీర్చుకోము, వాసనచూసిన పుష్పం త్వరితంగా వాడిపోతుందే అనుకుని, దాన్ని తుంచం. వాసనచూడం గొప్ప సౌందర్యం కేసి చూస్తే, కన్నీటితో మలినమైన మా దృష్టికి ఆ సౌందర్యం మలినమైపోతుందని భయపడి, దానికేసి చూడం — చూడకుండా, వినకుండా, స్పృశించకుండా, సౌందర్యం మా దవాలి — ఇదెల్లా సాధ్యం చెప్పండి! ఊహా జగత్తులో ఏవో పిచ్చి ఆటలాడుకుంటూ వుంటాం. కాని మమ్మల్ని అల్లా విహరించనివ్వరు ఎవ్వరో చెయ్యిపట్టుకుని స్థూలజగత్తులోకి లాక్కుపోతుంటారు. ఏమిటో చదువులట, ఉద్యోగాలట, పెళ్ళిసంసారంట. కూరగాయలు, రైళ్ళు, కోర్టులు, డాక్టర్లు, డబ్బుట! "మార్కెట్టుకెళ్ళి కూరలు పట్టుకురా" అని ఎవరో కసిరి, మాచేతిలో వోసంచీ ఇచ్చి జేబులో నోటుపెట్టి తరుముతూ వుంటారు. ఎక్కడ మార్కెట్టు? పుచ్చొంకాయ ఎట్లా వుంటుంది? చేదు దోసకాయని పసిగట్టగలవా? ముదిరిన బెండలో బంగారం బైటపెట్టగలవా నా బెండరాజా? ఈ ప్రశ్న పరంపరకి సమాధానం ఎవ్వరూ చెప్పరు. అనుభవంవల్ల ముదిరిన బెండవైనం తెలుసుకున్నా, మళ్ళా మార్కెట్‌కి వెళ్ళినప్పుడు, ఆ అనుభవం వుపకరించదు. ఆ బెండ అక్కడ వుండదు, ఎవరో దాన్ని పట్టుకుపోయి తినేస్తారు. ముదిరినబెండ తినరు కాబోలు. మేకలికి పెడతారా? నాకు తెలీదు. మరో కొత్తబెండ అవతరిస్తుంది. దాని పుట్టుపూర్వోత్తరాలు, భవిష్యత్తు ఎవరికి తెలుసు? మాకుమాత్రం తెలపదు రోజు రోజూ ఈ బెండలు, దోసలు, ఎఱ్ఱపచ్చ మిరపకాయలు, బ్యాంకులు, ఇన్‌కంటాక్స్ ఫారాలు, పని మనిషి పగిలినగాజు, కింద వుద్యోగి పూడిన

పాగా, పెళ్ళిలో బాండ్ వాద్యం – ఈ లోకం మీకు కొత్తగా, వింతగా కనిపిస్తూనే వుంటుంది.

ఎల్లా జరిగిపోతాయో చిత్రం, అందరిలాగే మేమూ తయారవుతాం. స్కూళ్ళ కెడతాం, చదువుకుంటాం, పెరిగి పెద్ద వాళ్ళ మవుతాం, మాకూ పెండ్లిళ్ళు అవుతాయి. అత్త, మామ, మరదళ్ళు, తోడల్లుడు – వీళ్ళందరూ వుంటారు. తమాషా.

"నన్నెరుగుదురా?"

"ఎరక్కేం?"

"చెప్పుకోండి"

"ఇంకానయం - మీరు రాజారావుగారు"

"కాను, మీ తోడల్లుడు మేనమామగా రబ్బాయిని. గుర్నాథం పెళ్ళిలో కలుసుకున్నాం" అంటాడాయన. మధ్యలో ఈ గుర్నాథం ఎవడు ? ఏమో! ఎందుకొచ్చింది ? – గమ్మునుండు! అనుకొని, నోరు నొక్కుకుని–రాజారావు వెళ్ళిపోయింతర్వాత లెండి–కూర్చుంటాం.

మేం ఎవరికేనా మనియార్డర్లు కడితే, అవి తిరిగి మాకే రావడం, పోస్టువాడి చేతులో అణా పెట్టడం మామూలే. ఎవర్నైనా మందహాసం చేసి ఆహ్వానిస్తే, అవతలవాడు సిగ్గుపడి, మొహం తిప్పేసిపోతాడు. అప్పుడప్పుడు నౌకర్లు మొదలైనవారిని గదమాయించమంటారు మమ్మల్ని. కోపం తెచ్చుకొని, నానా తిట్లూ తిట్టి, అధికారం చెలాయిస్తాం. కాని అదేం ఖర్మమో అవతలవాడు నవ్వు ఆపుకుంటాడు. ఆ దృశ్యం చూసి, మేమూ వచ్చే నవ్వుని ఆపుకోలేక నవ్వేస్తాం. మమ్మల్ని గదమాయించమని పురిగొల్పిన వ్యక్తులు, మమ్మల్ని గదమాయించటంతో ఆ వినోదఘట్టం సమాప్తమవుతుంది.

"తెలిసిందా, ఇంకెప్పుడూ అల్లా చెయ్యకు. చేశావంటే, చెవడా లెక్కదీస్తాను. మొట్టికాయ వేసాను. మా చిన్నప్పటి మాష్టారులా తొడ పాశం పెడతాను జాగ్ర

"అదేమిటండీ — ఆ అబ్బాయిని కసురుకుంటారు ? అతను డాక్టరుగారబ్బాయి."

ఇట్లాంటి పొరబాట్లు చేసినవారికి పుట్టగతులుంటాయా ? ఎవరింటి కేనా వెడితే, పనవగానే, అందరిలాగా 'వెళ్ళొస్తాం' అని లేచిరావడం మా చేతకాదు. గొంతు సవరించటం, 'అహహ' అని సకిలించడం... ఈలోగా ఇంటి యజమాని మమ్మల్ని బైట దిగవిడచి, తలుపు గడి యేసుకుపోవడం జరుగుతుంది. మమ్మల్ని యీడ్చుకుపోవడం యమ ధర్మరాజుకి కూడా అంత సులువు కాదు. సావిత్రి మా పెద్దక్క!

మాకు పలుకుబడిలేదు. 'కానీ తక్కువైంది—రేపిస్తాలే' అంటే దుకాణదారుడు ఊరుకోడు. చొక్కా విప్పించి దగ్గరుంచుకుంటాడు. మా కెవ్వరూ దగ్గర స్నేహితులు లేరు. మా అభిప్రాయాలు ఎవ్వరికీ అక్క ర్లేదు. మేం చెప్పింది ఎవ్వరూ వినరు—అసలు అడిగేవాళ్ళే లేరు. ఏ పనిమీదా మమ్మల్ని పంపరు. మాకు పేరు ప్రతిష్ఠలు లేవు-కీర్తి లేదు. అన్నింటికన్నా ముఖ్యం మాకు డబ్బు లేదు. ప్రపంచంలో ఇంతడబ్బు చలామణీ అవుతోందంటే మా కాశ్చర్యం. ఇచ్చేవాడెవడు ? పుచ్చుకునే వాడెవడు ? మాకు అధికారం లేదు. మేం చెప్పింది ఆఖరికి దేవుడు కూడా చెయ్యడు.

ఇదంతా అతిశయోక్తి అంటారా ? నాకో వెయ్యి కావాలి. పంపించి ఆ మాట అనండి. మళ్ళా తిరిగి యిస్తాలెండి. ఆ డబ్బు స్వరూపం చూడనివ్వండి. చూసి, కాదూ కూడదంటే అప్పుడే తిరిగి యిచ్చివేస్తాలెండి. దీనికి కారణం ఏమిటంటారు ? ముందే చెప్పాను. మేం చాలా మంచివాళ్ళం అని. మంచివాళ్ళని సంఘం క్షమించదు. 'తన చుట్టూ వున్న సమాజంలో వ్యక్తులకంటె మంచిగా వుండటానికి యత్నించినవారు, 'దుర్నీతి' అనే గుమ్మంలో కాలుపెట్టినట్లే" అన్నాడు ఒక పాశ్చాత్య తత్వజ్ఞుడు. ఎటొచ్చీ మంచిగా వుండటానికి మేం యత్నించే అవసరంలేదు. అసలు "యత్నం'' అనేది మాకు సాధ్యం కాదు. సహజంగా, పుట్టుకతోనే స్థిరపడిపోయిన మంచివాళ్ళం మేం.

మమ్మల్ని తృప్తిపరిచేటందుకు కొందరు మమ్మల్ని 'పాలకుల పాలకులు' అని వ్యవహరిస్తున్నారు. మా బుర్రలోంచి ఏవో భావాలొస్తాయి. మేం చనిపోయిం తర్వాత, ఏ ఒకరిద్దర్నో అవి ఆకర్షిస్తాయి. వారు వాటిని ప్రచారం చేస్తారు. విప్లవాలు, యుద్ధాలు జరిగింతర్వాత వాటిని ప్రజలు ఆమోదిస్తారు; వాటిమీద ఒక సమాజం నెలకొల్పబడుతుంది. ఒక నాగరికత ప్రారంభమవుతుంది; ఇవన్నీ మేం చనిపోయిం తర్వాత. రాత్రికి మాకు తిండిలేదు.

మాకు తిండి కల్పించడానికీ, మా పలుకుబడి పెంచడానికీ, మమ్మల్ని పైకి తీసుకురావడానికీ, ఆధునిక యుగంలో ఎందరో కృషి చేస్తున్నారు. ఈ కృషివల్ల వారు కోటీశ్వరులైపోతున్నారనుకోండి. అవుతేనేం! మాకు సమాజంలో ఒక స్థానం ఏర్పరచి, మమ్మల్ని ఓ యింటివాడిగా చేయడానికి తోడ్పడే వీరి కృషికి మా కృతజ్ఞత.

ఇట్టివారిలో ఒకరు మాది 'మిడత మనస్తత్వం'గా వర్ణించారు. మా మనస్సు దేనిమీదా కేంద్రీకరించదు. అల్లా అల్లా ఎగురుతూ ఉంటుంది. మేం సిన్మా వెడితే, 'అయ్యో కన్యాకుమారికి వెళ్ళలేదే!' అని వాపోతాం. వేమన్నను గురించి ఉపన్యాసం కొనసాగుతూంటే షేక్స్పియర్ని గురించి ఆలోచిస్తాం. భార్య 'భోజనానికి లేస్తారా ?' అన్నప్పుడు, పక్కింటారి ప్రభావతిని స్మరించి ఆమె కళ్ళలోకి చూసినట్లు భార్యకేసి పరధ్యాన్నంతో చూస్తాం. సినిమాకెడితే, సినీనటుడు కావాలనిపిస్తుంది; నాటకం చూస్తే, రంగస్థల నటుడు కావాలని ఆశయం. కుస్తీపట్టు పోటీ చూస్తే 'పహెల్వాన్' అవాలని సంకల్పం; ఉపన్యాసం వింటుంటే, 'డిమాస్థనీస్' 'సురేంద్రనాథ బెనర్జీ' లుగా ఐపోవాలని లోలోన తీర్మానాలు. మిడతలదండు దండెత్తితే పొలాలు నాశనం. మా మనస్తత్వం వల్ల అట్లాంటి ప్రమాదం ఎవరికీ జరగదు. ఈ మనస్తత్వం గలవాళ్ళ పైనుంచి ఆకలితో మాడిపోతున్న యుగయుగాల మనుషులు నడిచిపోతారు. వాళ్ళ కాళ్ళ క్రింద నలిగిపోతాం. ఈ మన

స్తత్వం నిర్మూలించేసి మమ్మల్ని పైకి తీసుకొచ్చే విధానం వుంది. దానికి చాలా డబ్బు కావాలి. చాలాకాలం శిక్షణ పొందాలి...పోస్టు ద్వారా పాఠాలు పంపుతారు నిజమే. మా సందేహాలు మళ్ళా పోస్టుద్వారా పంపే తెలివే లేదనిగా మా గొడవ!

ఇవన్నీ కనిపెట్టి, కొందరు పాశ్చాత్యులు, మా కోసం బోలెడు గ్రంథాలు వ్రాశారు. 'సులువుగా విజయం' అనే నిచ్చెనెక్కడం.' 'స్నేహితుల్ని సంపాదించడం సులువు' 'ఎంత కావలిస్తే అంత;' 'లోకం నీ బానిస', 'పై ఉద్యోగం కావాలా ?' 'ఇతరులపై అధికారం నీకుంది'. 'నీదే పైమాట', 'ప్రేమించిన స్త్రీని పొందు', 'నీ శక్తి నీకు తెలవదు, 'అందరూ వింటారు నీ మాట; నువ్వే నాయకుడవు', 'శిఖరానికి నిచ్చెన' యివన్నీ ఆ గ్రంథాల పేర్లు. ఏటి వెల రూపాయి, రెండుకి మించదు. అన్ని రైల్వే బుక్‌స్టాల్స్‌లోను దొరుకుతాయి. రైళ్ళ కోసం కాచు కున్నప్పుడల్లా యీ పుస్తకాలని కాస్త కాస్త చదువుతూ, వీటి భోగట్టా అంతా తెలుసుకున్నా. 'లోకం నీ బానిస' అన్న పుస్తకం నన్నెక్కు వగా ఆకర్షించింది. అది చూస్తూ వుంటేనే రైలెళ్ళిపోయింది. మా ఆవిణ్ణి తీసుకొని నేను దిగపడిపొయ్యాను. అప్పుడనుకొన్నాను ఆ గ్రంథ రాజాన్ని.

కొన్ని మిలియన్ల కాపీలు అమ్ముడుపోయినాయని ఆ గ్రంథకర్త గారు చెప్పుకొన్నారు. ప్రపంచం అన్ని భాషలలోకి—చివరకి నార్వీజియన్ భాషలోకి గూడా – అనువదింపబడింది. భాషలన్నిటిలోకి తెలుగు లెస్స గాన, తెలుగులోకి అనువదింపబడలేదు. పుస్తకం చివరలో ప్రముఖుల అభిప్రాయాలు, చదివి బాగుపడినవారి అనుభవాలు పొందుపర్చబడి వున్నాయి.

ఒకాయన యిల్లా వ్రాశాడు :

"మీ పుస్తకంలో, పై అధికారి ప్రాపకం పొందటం ఎట్లా" అనే అధ్యాయం చదివి మీ సూత్రాలను ఆచరణలో పెట్టాను. దాని ఫలితంగా

మొదట్లో నా మొహం కేసి చూడని మాపై అధికారి రోజూ మధ్యాహ్నం టీ కని మా యింటికే వచ్చేస్తున్నాడు. ఇప్పుడు ఆయన్ని వదిలించు కోడమే ఒక సమస్యగా తయారైంది. ఆయన్ని వదిలించుకొనే మార్గం సూచించండి అని.

ఈ పుస్తకంలో ఆరు అధ్యాయాలున్నాయి. అందులో సూత్రా లను ఆచరణలో పెట్టాక కలిగిన ఫలితాలను, జరిగిన మేలును వ్రాసు కొనేటందుకు పుస్తకం చివరలో ఖాళీకాగితాలున్నాయి. ఈ పుస్తకం మీలో చాలామంది చదివే వుంటారు. మీ కందరికీ నాలాగ వృద్ధిలోకి రావా లని వుబలాటం వుందని నాకు తెలుసు. లేకపోతే నే వ్రాసింది చదవరు. కాబట్టి ఆ పుస్తకంలో విషయాలన్నీ ఏకరువుపెట్టకుండా అందులోని కొన్ని ప్రధాన సూత్రాలను వివరిస్తాను.

'నీలో చాలా శక్తులున్నాయి. నీశక్తులు నీకు తెలియవు. కాస్తంత పట్టుదలతో పనిచేస్తే నువ్వెంతవాడవు అవాలనుకొన్నావో అంతవాడవు అయ్యితీరుతావు నీకు డబ్బు కావాలా? స్నేహితులు కావాలా? పలుకుబడా? అధికారమా? ప్రేమా? బలమా? అవును, నీ కివన్నీ కావాలి. నీకు పట్టు దల కూడా వుంది. దానికి తార్కాణం నీవా పుస్తకం చదవడమే'.

అల్లా సాగుతుంది మొదటి అధ్యాయం. తర్వాత ఆ పుస్తకంలో విషయాలను ఆచరణలోపెట్టి గొప్పవారైన కొందరి వ్యక్తుల సంగ్రహ జీవితాలు కూర్చబడివున్నాయి. సంఘంలో పలుకుబడి సంపాదించి పైకి రావాలంటే—ఇప్పుడు నా గొడవ అది కనక — ఏం చెయ్యాలో గ్రంథ కర్త కొన్ని నినాదాలు క్రింద క్లుప్తీకరించాడు.

అ : అనవసరంగా మాట్లాడకు.

ఆ : మాట్లాడేముందు నిదానించి చటుక్కున తట్టిన దాన్ని విడిచేసి మరేమన్నా చేస్తే బాగుంటుందేమో ఆలోచించి అది చెప్పు.

ఇ : నిన్ను గురించి మాట్లాడకు.

ఈ : అవతలవ్యక్తిని గురించి మాట్లాడు. అతని భార్య, పిల్లలు,

సంసారం, అభిప్రాయాలు, అభిరుచులు తెలుసుకో. వీలైతే పొగుడు. మెచ్చుకో – మరీ భట్రాజులాగ కాక, లౌక్యంగా స్తోత్రంచెయ్యి.

ఉ : ప్రతివాడు ఏవో కొన్ని తప్పులు చేస్తాడు. ఏవో లోట్లు వుంటాయి. అని తెలుసుకొని సానుభూతి ప్రకటించు. అట్లాంటివి నీలో కూడా వున్నట్లుగా ప్రకటించు.

ఊ : అవతల వ్యక్తి స్త్రీ అయినప్పుడు ఆమెవయస్సు అడగకు.

ఋ : పై అధికారి దండించినపుడు తప్పును ఒప్పేసుకో. సమర్థించకు.

ౠ : ఇవన్నీ ఎప్పుడు ఆచరణలో పెడ్తావు? ఎప్పుడో అవకాశం వస్తుందని కూర్చోకు. వచ్చేనెల చూచుకుందాంలే అని జాప్యంచెయ్యకు. రేపు ఆలోచిద్దాంలే అని అనుకోకు. ఇప్పుడు, ఈక్షణంలో ప్రారంభించు. లేచి వెళ్ళు."

నిజంగా చూస్తే ఇందులోని ఏవీ కొత్త సూత్రాలు కావు. గీతాకారుడు, భర్తృహరి, వేమన్న ఏనాడో చెప్పినవే. కాని ఈ గ్రంథకర్త నా నిత్యజీవితంలోని విషయాలతో సమన్వయపరచి నినాదాలుగ గద్యలో సూటిగా చెప్పడంవల్ల ఉద్రిక్తుడనై పుస్తకం మూసి అవతలపారేసి రోడ్డు మీదికి పరుగెట్టాను. మొదట్లో ప్రత్యక్షమైంది రోజూ మా వీధిలో తిరిగే పిచ్చాడు. వాడు చక్రవర్తిట. వాడికి రాణీలు కావాలిట. వాడి సామ్రాజ్యంలో ప్రజలు లేరుట. నన్ను రమ్మని ఆహ్వానించాడు. ఏమిటో, నిజంగా ఆలోచిస్తే నాకూ వాడికి తేడా ఏమిటి? వాడిభావాలే నాలోనూ వున్నాయి. ఎటొచ్చీ వాటిని పైకనే సాహసం నాలోలేదు. నా వూహా సామ్రాజ్యానికి నేను చక్రవర్తిని. వాడు స్థూలజగత్తులో తిరుగాడుతున్నాడు. అతన్ని సంఘం చక్రవర్తిగా అంగీకరించలేదు. ఎందుకంటారా సంఘంలో ప్రతిఒక్కడు వారివారి వూహలలో చక్రవర్తులే. ఇట్లాంటివారియందు ఈ గ్రంథకర్త సూత్రాలు ఎందుకు పనికి వస్తాయి? పిచ్చివాళ్ళ పైకివస్తారా, పైకివచ్చినవాళ్ళ పిచ్చి వాళ్ళు అవుతారా? గబ

గబా ఇంట్లోకి వెళ్ళి సమాధానం కోసం మళ్ళా ఆ పుస్తకం తీశాను. దొరక లేదు. ఈ విషయం గ్రంథకర్తకి వ్రాద్దామని ఖాళీ కాగితం మీద గుర్తు పెట్టుకున్నాను. ఒక బ్యాగ్ తీసుకొని ఒక నలభై ఏండ్ల ఆమె వరండాలో ప్రత్యక్షమయింది.

"ఆమె వున్నారాండి?"

నేను మాట్లాడలేదు.

"మిమ్మల్నే, ఆమె వున్నారా అండి?"

నాకు నవ్వొచ్చింది. నవ్వు ఆపుకున్నాను. ఈవిడ కేం సమాధానం ఇవ్వను? ఆవిడ ఒక అడుగు ముందుకేసి "ఆమె ఇంట్లో లేరాండి" అని కంఠం పెద్దదిచేసి ప్రశ్నించింది. నాకు తెలిసిపోయింది. నాకు చెముడు అని అనుకుంటోంది.

'నాకు చెముడుకాదండోయి' అని వెంటనే తట్టిన సమాధాన్ని దిగమింగేశాను.

'ఎవరికోసమండి'

'ఆమె లేరాండి?'

'మీ పేరు?'

'నన్నెరగరా?'

'అయ్యో, ఎరక్కేం!'

'లేడీస్‌క్లబ్ సెక్రటరీని.'

'మీ భర్తగారిపేరు?'

ఆవిడ నవ్వింది.

'మీవారిపేరు చెప్పండి' అంది.

"మా వాళ్ళ దేముందిలెండి, సంతోషంగా చెపుదును. మీ అంతటివారు అడగటం నేను చెప్పకపోదమునా? కాని ఒక్క తిరకాసు వుంది. మా వారు అంటూ లేరు. ఎందుకో మీరు వూహించుకోగలరు. మీ క్లబ్‌లో నన్ను చేర్చుకోరాండి?"

"మీకు వివాహం కాలేదన్నమాట."

"అన్నమాటేమిటండీ, బొత్తిగా కాలేదు"

"రాయలసీమ క్షామనిధికి విరాళాలు పోగుచేద్దామని బయలుదేరాం. అయితే యిది గుర్నాథంగారి యిల్లు కాదన్నమాట?"

"అన్నమాటేమిటండీ, బొత్తిగా కాదు. ఘూడిళ్ళు దాటాక నాలుగో ఇల్లు వారిది. మీ వారిని కలుసుకోవాలని వుందండీ."

"తప్పకుండా కలుసుకోవచ్చు. కాని ఒక్క తిరకాసుంది.

"అయ్యో పాపం! అడిగినందుకు క్షమించండి."

"అదేమిటండోయ్, అసలు పెళ్ళేకాందే."

"అల్లాగా, క్షమించండి."

ఆవిడ వెళ్ళిపోతుంది.

"ఏమండోయ్, మీ వయస్సు మాత్రం చెప్పకండేం"

ఆవిడ నవ్వుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది.

నాకు చెముడనే కాకుండా "పిచ్చి" అని కూడా అనుకుంటోందని నాకు తెలుసు. కాని ఏమి చెయ్యడం ? ప్రతి ప్రజా నాయకుడు, కార్యసాధకుడు, వుద్యమకర్త, కొన్ని కష్టాలు భరించాలి. కొన్ని త్యాగాలు చెయ్యాలి. ఈ అనుభవం ఖాళీ కాగితంలో వ్రాసుకున్నాను.

మరో వారంలోనే గ్రంథకర్తగారి సూత్రాలు పూర్తిగా ఆచరణలో పెట్టే అవకాశం దొరికింది. మా మామయ్యగారి వూరికి గంట రైలు ప్రయాణము. పెట్టెలో జనం కిటకిటలాడుతున్నారు. కాని రైలు కదిలే సమయానికి చాలామంది దిగిపోయారు. పెట్టెలో మిగిలింది ఆరుగురం. ఒక ముసలామె, ఆమె మనుమడు, తలపాగా ఆసామీ, ఒక పోలీసు, నా ఎదురుగుండా సీటు మీదా ఒక ఘరానా వ్యక్తి. పత్రిక తీసి చదువుతున్నట్లు అభినయిస్తూ ఆ పెట్టెలో వున్న వ్యక్తుల వాలకాలను బట్టి వారు ఏయే వృత్తులలో వుండి వుంటారో వూహిస్తూ కాలక్షేపం చేశాను. తలపాగా ఆసామి వ్యాపారస్థుడు. ముసలామెను పోల్చా

లేకపోయాను. పాలు, పిడకలూ అమ్ముతూ జీవితం గడుపుతుంది కాబోలు. మనవడు రబ్బరు త్రాడు తగిల్చిన బంతిని ఎగరేస్తూ తనవైపుకు లాక్కుంటున్నాడు. సరే, పోలీసు ఆయన పోలీసాయనే. నాకు చిన్నప్పటినుంచీ పోలీసులన్నా, కాకీ చొక్కా, లాగు వేసుకున్న మిలటరీ వాళ్ళు అన్నా చచ్చే భయం. ఒకే రకం దుస్తులు ధరించిన ఏ పది మందిని చూసినా కూడా భయమే. ఎందుకో తెలియదు. చిన్నప్పటి నుంచీ పోలీసులంటే భయం నేర్పుతారు కాబోలు. అసలు శాంతి కాముడుగా జన్మించానేమో లేక సహజమైన భయాన్ని అహింసాతత్వంగా మార్చుకున్నానేమో! ఈ భయమే అసహాయకుడుగా చేస్తుందనుకుంటాను భయం దిగమింగుకొని సాహసం అలవర్చుకొంటే మానవుడు సాధించని కార్యం లేదనుకుంటాను ఇవన్నీ నాకు తెలుసు. కాని ఆదర్శానికి ఆచరణకి చాలా వ్యత్యాసముంది. పర్యవసానం ఏమిటంటే కాస్త దూరంగా వుండి ఆ పోలీసాయన ముఖం కేసి మళ్ళా చూడలేదు. ఆ ప్రక్క స్టేషనులో రైలు ఆగడం తలపాగా ఆసామి దిగడం మళ్ళా రైలు కదిలే వరకూ నేను గమనించనే లేదు. ముసలామె పడుకుంది. రబ్బరు త్రాడు తెగిపోయి కుర్రాడు వృత్తబంతితోనే ఆడుతున్నాడు. మళ్ళాపత్రికచూశాను వుద్యోగం ఖాళీల వివరాలు చదివాను. నాకు నచ్చినది ఒకటీ లేదు. "వరుడు కావలెను" జాబితా చూశాను. నాకు తగినవారు ఒక్కరూలేరు. పరమపదించిన వారి చిట్టా చూశాను. నా కిది నచ్చింది. నా భావాలు చాలా చెడ్డవి. చనిపోయినవాళ్ళను గురించి చదవడం నా కిష్టం. ఆత్మ హత్యలు, హత్యలు మరీ యిష్టం. ఎవరేనా చనిపోతే వారిల్లు ఖాళీ అవుతుంది కదా! వారు చేసిన ఉద్యోగం ఖాళీ ఏర్పడుతుంది కదా ? ఎక్కడో విమానం తగులడింది. మరెక్కడో యుద్ధం, రెండు లారీ ప్రమాదాలు, ఒక రాజకీయ హత్య. మరో ప్రాంతంలో కరువు. ఒక దేశంలో భూకంపం. మరోచోట అగ్నిపర్వతం ప్రేలుడు. పసిఫిక్ సముద్రంలో రెండు ఓడలు మునిగాయి. ఇవన్నీ ఆ పత్రికలో వార్తలు. ఒక

రోజులో యింతమంది చనిపోయారే. యిన్ని ఖాళీలు ఏర్పడ్డాయే. నాకు మాత్రం వుద్యోగం దొరకదేం? ఎదురుగా కూర్చున్న ఘరానా వ్యక్తి నోట్లో సిగరెట్టు పెట్టుకొని అగ్గిపుల్ల కోసం సంజ్ఞ చేశాడు. నా దగ్గర లేదు. పోలీసాయన కేసి చూపించాను నా చేతిలో పత్రిక ఆయనకు యిచ్చాను. ఆయన సిగరెట్టు ముట్టించి పత్రిక చదువుతూ కూర్చున్నాడు ఆయన కేసి పరకాయించి చూశాను. వయస్సు ముప్ఫైలోపు. దట్టంగా మీసాలున్నాయి. ఖద్దరులాల్చీ, పైని కండువా, కళ్ళజోడూ, మధ్య పాపిడ, రెండు అంగుళాలు నడిచే జుట్టు సుడులు తిరగటం మూలాన్న నిలిచిపోయింది. ఆయన విద్యార్థి కాడు, వుద్యోగి కాడు, రైతు కాడు, వ్యాపారస్థుడు కాడు, భూతవైద్యుడు కాడు. ఇల్లా ఆయన ఏంకాడో ఒక రోజల్లా చెప్పుకుపోగలను మరెవరు? శాసనసభా సభ్యుడేమో! ఆయన ప్రాపకం నా కవసరం. "అల్పుడా! మందభాగ్యుడా. ఇంకా ఎంత కాలం జాప్యం చేస్తావు? రైలు చక్రాలకింద నిమిషాలు నలిగి చస్తున్నాయి. ఆయన్ని మంచిచేసుకోవాలని లేదా? ఆయన్ని పలకరించవేం? లే, వెళ్ళు; మాట్లాడు" అని అంతరాత్మ దండిస్తోంది.

"బాగా చెప్పావు. యింకా చివాట్లుపెట్టు. నాకు మీ భాషరాదు. వస్తే నేనూ నాలుగు తిడుదును" అని గ్రంథకర్తగారు అంతరాత్మని పురిగొల్పుతున్నాడు. ఇంక నేను ఆలసించడానికి వీల్లేదు. గొంతుక సవరించుకుని ఉపక్రమించాను.

'తమ నామధేయం...?'

ఆయనేమీ మాట్లాడలేదు.

'తమ పేరు శెలవిచ్చారు కారు'

ఆయనకి చెముడా అన్న అనుమానం రాసాగింది.

'మిమ్మల్నే' అన్నా కొంచెం బిగ్గరగా.

పత్రిక ముడిచేసి, నాకేసి చూశాడు.

'అయ్యా' అన్నాడు.

'తమపే రడిగాను.'

"మిమ్మల్ని నేనూ అదే అడుగు దామనుకుంటున్నాను."

నా పేరు చెప్పాలనీ, మా తాతగారిపేరు చెప్పాలనీ - మా తాత గారి తండ్రిగారు కొన్నాళ్ళు దివాన్‌గిరి చేశాడుట. ఇప్పుడవన్నీ ఎవరు వాకబు చెయ్యొచ్చారులెండి – నాలిక చివరిదాకా వొచ్చేసింది. దానిని దిగమింగాను.

"తమరెవరో..."

ఏమిటి చెప్పాలో స్పష్టంగా లేకపోతే వాక్య నిర్మాణం యిల్లాగే ఏడుస్తుంది.

"మిమ్మల్ని ఎక్కడో చూసినట్లున్నాను" అన్నాడాయన.

"మిమ్మల్ని తప్పకుండా చూశాను ... కాకినాడా ... ? పట్నమా...?"

"ఆ జ్ఞప్తికొచ్చింది. మిమ్మల్ని నెల్లూరులో చూశాను అన్నాడాయన.

నేను నెల్లూరుకిగాని, ఆ చుట్టుపక్కలకిగాని, రైలు ప్రయాణములో తప్ప వెళ్ళలేదు. కాని ఖండించటం తప్పనీ వాదనలోకి దిగవద్దనీ, "లోకం బానిస" గ్రంథకర్తగారి నినాదం చెవులో అద్దె ఎగేసి కాపురం వుండి, ఇల్లు తన స్వంతదే అనే స్థితి కొచ్చింది.

"నా దేముందిలెండి. మీరంటే దేశం నాలుగు మూలలూ తిరిగొచ్చినవారు. పై దేశాలుకూడా పర్యటన..."

"ఎబ్బే — లేదండి- నా మోహం – మీ మాట చెప్పండి — మీరు ఉత్తర హిందూదేశం అంతా తిరిగొచ్చినట్లుగా వున్నారు" అన్నాడాయన.

"తాజమహల్‌ను గురించి మీ అభిప్రాయం వినాలనుంది" అన్నాడు.

"ఏం లేదులెండి –కన్యాకుమారినుండి సూర్యాస్తమయం గొప్పగా వుంటుందిట. దాన్ని గురించి మీరేమన్నా చెబుతారేమో..."

సూర్యాస్తమయం వర్ణనపద్యం ఒకటి జ్ఞప్తికొచ్చింది. దాన్ని నాలుకకిందే నలిపేశాను.

"మీకండువా చాలా బాగుందండి – ఆ ఖాదీ ఎక్కడిదండి!" అన్నాను. ఆయన నా జోళ్ళకేసి చూస్తున్నాడు.

"మీ జోళ్ళు బాగున్నాయి. ఎంతకి తీశారు ?

"మీ కండువా గురించి చెప్పారు కారు..."

"ఆ—ఇదేముందిలెండి—ఇది నాది కానేకాదు ఓ స్నేహితుడిది" అన్నాడాయన.

మీ స్నేహితుల్ని బట్టి, మీరెవరో చెప్పవచ్చునంటూ వుంటారు పెద్దలు. మీ స్నేహితుడి అభిరుచులు మంచివండి. బాగుంది కనుకనే మీరు దాన్ని ధరించారు. మీ స్నేహితుణ్ణి గురించి వినాలనుంది. చెప్పండి" అన్నాను.

రైలు నిలిచింది. కుర్రాడు ఎగరేస్తున్న బంతి తిన్నగా వొచ్చి ఆయన మెడకింద కండువా డాగుచేసి పడింది.

"మీవాడా ?"

నా వొళ్ళు మండింది. ఈ దౌర్భాగ్యుడు ఆ మాత్రం వూహించ లేడు. పెండ్లయి, అంత వయస్సు పిల్లడి తండ్రిలాగున్నానా — కళ్ళు లేవు ? అందుకనే కండ్లజోడు పెట్టుకున్నాడు!

ముసలమ్మ, మనవడు దిగిపొయ్యారు. రైలు కదిలింది. ఘరానా వ్యక్తిపై కోపం వచ్చేసింది. "లోకం బానిస" గ్రంథకర్తమీద కోపం వచ్చేసింది. అసలు మొత్తంగా పుస్తకాలంటేనే కోపం రేగించి. ఎవ్వళ్లూ పుస్తకాలు చదువకూడదు.

పుస్తకాలకి అలవాటుపడినవాళ్లు వూహలో జీవిస్తూ, లోకజ్ఞానం లేక, అనామకులుగా, ఎందుకూ పనికిరాకుండా తయారవుతారు పుస్తకాలని నిషేధించాలి ప్రభుత్వాలు. ప్రతి గ్రంథకర్త, ప్రభుత్వానికి పుస్తకానికి వెయ్యిరూపాయిలు చొప్పున సుంకం చెల్లించి మరీ రచనకి

పూనుకోవాలి. దాన్ని పుస్తక భాండాగారములో భద్రంగా ఉంచాలి. దానిని చదవాలన్నవారు ఐదు రూపాయలు రుసుం చెల్లించాలి. అప్పుడు కాని యీ రాతలు, చదువులు తగ్గవు.

"లోకం బానిస" గ్రంథకర్త కేవలం ఆ పుస్తకం వ్రాసే బోలెడు డబ్బు సంపాదించాడు. ఇంకేపని వాడికి చేతగాదు. అతను పాశ్చాత్యుడు — వారి దేశంవారిని ఉద్ధరిద్దామని వ్రాసుకున్నాడు. నే నెందుకు చదవాలి? పాశ్చాత్యుల నాగరికత వేరు. సంస్కృతి వేరు. వారి ఆదర్శాలే వేరు. వారిది కృత్రిమ జీవితం; విద్యుత్ పరికరాలపై ఆధార పడ్డ అసహజమైన జీవితం. వారి విజ్ఞానంలో జ్ఞానానికి స్థానంలేదు. వారి కళలు, వినోదాలు వేడుకలు, చౌకబారు విలువలు గలవి. వేగం, పైపై నిగనిగలు అశాశ్వతమైన, బుద్బుదప్రాయాలైన వెకిలి, బాహ్య, శారీరక, ఇంద్రియాలతృష్ణతో నశింపయ్యే రైలుపొగలాంటి జీవితానందాలు వారివి. ఈ యుద్ధాలన్నీ ఆ విధానంవల్ల సంక్రమించినవే అని వారే వొప్పు కుంటున్నారు. ఇంకా పైకి రా; డబ్బు గడించు; అధికారం తెచ్చుకో. సుఖించు. నీ బాగు చూసుకో — ఇల్లా ప్రతివారూ కృషిచేస్తే వారందరి "అహం"లూ ప్రేలి, ఢీకొని, యుద్ధంగా గాక, మరెల్లా అంతమొందు తాయి ?

ఇంక నేనా — మాది వ్యవసాయ నాగరికత. ప్రకృతితో ముడి పడిన సహజ సంస్కృతి. ప్రపంచాన్ని తిలకించడం — ఆలోచన, తపస్సు — ఆధ్యాత్మిక చింతన, జన్మరాహిత్యం, "అహం"ని చంపడం— యివి మా జీవితవిధానం. కడుపులో చల్ల కదలకుండా, హాయిగా కొబ్బరి చెట్లకింద చాపేసుకుని పడుండి, పక్షుల ప్రేమగానం వింటాను. ఆవు పాలు స్వయంగా పితుక్కుని త్రాగుతాను. భాగవతం చదువుకుంటాను. పొలందున్నుతాను. కూరగాయలు స్వయంగా పండించుకుంటాను. చదరంగం ఆడుకుంటాను. రాట్నం త్రిప్పుతాను. నదిలో స్నానంచేసి, పరమాత్మని తెలుసుకోవాలని పూజచేస్తాను. నే నెక్కడికీ వెళ్ళాను,

నాకు దబ్బొద్దు — అధికారం వొద్దు, గొప్పవద్దు, బస్తీవద్దు, విద్యుత్ నాగరికత వద్దు, యుద్ధాలొద్దు; ఇంటికెళ్ళి ఆ పుస్తకాన్ని చించెయ్యాలన్నంతకోపంవచ్చింది.

"అవునులెండి — దేశంలో జనాభా పెరిగిపోతోంది. కుటుంబ నియంత్రణ మంచిదని పెద్దలంటున్నారు. మీబోటి వారు ఆచరణలో పెట్టడం బాగుంది. మీరే మార్గదర్శకులు" అన్నాడాయన. ఇదెక్కడి గొడవ, నా కసలు పెండ్లే కాందే! ఖండించడం తగదు.

"మీ అత్తవా రేవూరండి ?" అని ప్రశ్నించాడు. పెండ్లిని గురించి, ప్రేమతత్వం గురించి నా అభిప్రాయాలు చెప్పాలనిపించింది. ఎల్లా? అవతలవ్యక్తిని గురించే మాట్లాడాలి !

"మీ పిల్లల్ని గురించి చెప్పండి — చదువు కుంటున్నారా ? వారి వయస్సులు — అమ్మాయిలైతే వయస్సు చెప్పనక్కర్లేదు లెండి" అన్నాను.

"పిల్లల చదువు, ఉద్యోగావకాశాలు, జాతీయ విద్యా విధానం — వీటిని గురించి మీ అభిప్రాయాలు చెప్పండి".

"మీరు స్వచ్ఛమైన తెలుగు మంచి జాతీయాలతో మిళాయించి మాట్లాడుతున్నారు. సంస్కృతంలో పాండిత్యం సంపాదించినట్లున్నారు." అన్నాను.

"నేనడిగిన దానికి సమాధానం చెప్పకుండా తప్పించేస్తున్నారు. మీరు కవిత్వం వ్రాస్తారు. కాదనకండి"

ఇదేం కర్మ !

"మీబోటి రసికుల ఆదరణ వున్ననాడే కవిత్వానికి దోహదం చేకూరుతుంది. ఏమంటారు ?"

"మీరు చదువుకుంటున్నారా ?"

"మీ వుద్యోగం —"

"ముందు మీ విషయం చెప్పండి." అని కంఠం కాస్తంత పెద్దది చేశాడు.

"అదేనయ్యా నేనూ అంటున్నది. ముందు మీ విషయం చెప్పమనే."

"ఏమిటయ్యా మహా యిందాకటి నుంచి చూస్తున్నాను. ఒక్క ప్రశ్నకీ సమాధానం చెప్పవు —"

"నీ వ్యవహారం మరీ ఘోరంగా వుంది. సమాధానం చెప్పవు సరి కదా, ప్రశ్న పరంపరలు కురిపిస్తున్నావు" అన్నాను.

"నీ వ్యాకరణ బద్ధమైన భాష నా నెత్తిలాగ వుంది కాని, నీ పెళ్ళి, పెళ్ళాం విషయం చెప్పు —"

"ఏమయ్యోయి, యింత వరకూ చెప్పలేదు. యిప్పుడు చెప్పేస్తు న్నాను. నేను కవిని. బోలెడంత కవిత్వం వ్రాసాను. కాపీలు కావాలంటే నాకు వ్రాయాలి తెలుసా! నువ్వు చదవకపోతే సరా? నీలాంటి రసికులు ఎందరు తక్కువుంటే కవిత్వానికి అంత మంచిరోజులు పైగా నా పెళ్ళాం గొడవ నీకెందుకూ? అసలు నాకు పేళ్ళే కాలేదు. నీ పిల్లల విషయం అఘోరించు." అనేశాను ఒళ్ళుమండి.

"మాటలు తిన్నగా రానియ్. నా పిల్లల జోలి నీకెందుకు! నీబోటి గాడి దిష్టి తగిలిందంటే అసలు పిల్లలే పుట్టరు. నీకొక్కడికే కాలేదను కున్నావా పెళ్ళి. నాకూ కాలేదు. అసలు కాదు కూడా" అన్నాడు.

"ఏం ఏంవచ్చింది తెగులు నీకు. గుడ్డివాడివా, కుంటివాడివా?"

"ఛీ, నోర్మూయ్."

"ఛ, ఛా, నీ నోరు నీచేత్తో మూసుకో. మూతికి తాళం వేసి తాళం నాకియ్యి."

ఆయన లేచి లాల్చీ చేతులు పైకి మడుస్తున్నాడు.

"ఏదీ, యిప్పుడు వాగు."

నేనూ లేచాను.

"ఏం కొడ్తావా? ఏయ్ పోలీసాయనా!" అని పోలీసాయన కూర్చున్న వేపుకి చూశాను. ఏడీ, ఎక్కడా లేడే. సీటు కింద దూరి ఒక దుడ్డు కర్ర, నల్ల కంబళీ పైకితీసి చుట్టచుట్టి బయటకు పోయాడు.

జనం పెట్టెలోకి ఎగబడుతున్నారు. "ఇది ఏ స్టేషన్" అని అడిగాడు ఘరానా వ్యక్తి.

"వలానా" అన్నారు ఎవరో.

ఘరానా వ్యక్తి గబ గబా సంచి తీసుకొని జనం లోంచి పెట్టె బయటపడ్డానికి పెనుగులాట సాగించాడు. అతగాడిని ఎదుర్కొన్న వస్తు పరంపర ఒకటా. కొబ్బరికాయల సంచీ, కుడి ఎడమల వైపుల వారిని ధృతరాష్ట్రి ద్వయంగా చేయగల పాల కావడి, మృదంగం లాగ మోగే కిరసనాయిలు డబ్బాలు. కట్టెల మోపు, మూతి వూడిపోయిన మిరప కాయల సంచీ, యీ సరుకు తాలూకు ఆసామీల సముదాయం. యిందరి లోంచి బయటపడడంలో ఘరానా వ్యక్తి సంచిలోంచి ఒక గ్రంథరాజం కిందపడి నలిగి చిరిగి తుత్తునియలు కాబోతుండగా పురావస్తు పరిశోధన లాంటి సాహస కృత్యంతో దాన్ని బయటికి లాగి, దులిపి ఘరానావ్యక్తికి యిచ్చాను. రైలు కదులుతోంది. ఆయన చాలా థ్యాంక్స్ చెప్పడం గ్రహించాను. ఆయన సంచీ లోంచి పడిపోయిన పుస్తకం పేరు "లోకం బానిస" నా అభిమాన గ్రంథరాజం. చిన్న పొరపాటు జరిగిపోయింది. నేను దిగవలసిన స్టేషన్ దాటిపోయింది.